

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 8 K
pol leta 4 „
četrt leta 2 „
posamezne številke po 10 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 6 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h

„ „ dvakrat . . . 12 „

„ „ trikrat . . . 10 „

za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.

Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Gradišče št. 2.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Pomnožitev in razširjenje slovanskih ljudskih šol v Istri.

— Da imajo Slovenci in Hrvati v Istri premalo ljudskih šol, je že znano, in ni naš namen o tem razpravljati. Tudi, da je temu vzrok deželni odbor v Poreču, je obče znano. Deželni odbor velja za vzdrževalca ljudskih šol, akoravno on le gospodari z denarjem, ki ga je ljudstvo vplačalo, in akoravno mu morajo pri tem pomagati občine. Občine morajo napravljati in vzdrževati šolska poslopja, občine morajo napravljati in vzdrževati šolsko opravo. Vendar pri vsaki ustanovitvi nove in pri vsaki razširitvi že obstoječe šole, hoče imeti deželni odbor prvo in zadnjo besedo. Naj bi bilo že to, ako bi bil deželni odbor pravičen in nepristranski, a je ravno nasprotno. Ako prosijo občine za italijansko šolo, išče deželni odbor na vsak način, kako bi napravil, da bi veljali vsaj navidezno oni pogoji, ki jih zahteva zakon za ustanovitev ali razširitev šole, a ravno nasprotno je, ako prosijo občine za slovensko ali hrvaško šolo. Takrat dobi deželni odbor vse zakonite in še mnogo nezakonitih zaprek in če mu vse to ne pomaga, zapoje staro pesem o pomanjkanju denarja. Deželni odbor kot vzdrževatelj šol je dolžan skrbeti, da dobi ljudstvo dovolj ljudskih šol v svojem materinem jeziku, zakaj le od takih je pričakovati, da bodo imele kaj uspeha. Deželni odbor istrski dela ravno nasprotno, za slovanske ljudske šole nima denarja, ker ga razmeta za brezpotrebne italijanske srednje šole in za podporo „Legi nazionale“. Iz tega je razvidno, kako težko je doseči v Istri ustanovitev katere nove ali pa razširitev katere že obstoječe slovanske ljudske šole.

Namenili smo se zaradi tega pojasniti določila glede ustanovitve novih in glede razširitve že obstoječih ljudskih šol, ker ako se nastopi po zakonitih določbah, je mogoče, da

se prisili deželni odbor do ustanovitve nove ali do razširitve že obstoječe šole, drugače je ves trud zaman.

Glede ustanovitve novih ljudskih šol odreja § 59. držav. zakona z dne 2. maja 1883, da ima urediti deželna zakonodajna oblast, vendar pa določuje, da se je pri tem držati podlage, da je povsod ustanoviti ljudsko šolo, kjer je v krogu ene ure hodá po petletni povprečnici 40 otrok zrelih za šolski obisk in ki bi morali obiskovati nad 4 km oddaljeno šolo. Proti temu določilu se mnogokrat greši, ker se vzame za podlago 4 km. Na lepi, ravni cesti res lahko prehodi otrok v 1 uri 4 km poti, a če upoštevamo, da morajo otroci plezati mnogokrat po grih, strmih stezah, po katerih niti odrasel človek ne prehodi v 1 uri 4 km poti, spoznamo kaj pogrešek. Državni zakonodajalec je to pregledal in najbrže zaradi tega postavil za podlago določilo v obsegu 1 ure hodá.

Deželni zakonodajalec je izvršil po navedenem paragrafu mu naloženo ureditev z zakonom z dne 30. marca 1870, št. 20, in določil:

§ 1. Javno ljudsko šolo je ustanoviti povsod, kjer je v eni vasi ali več seliščih po petletni povprečnici v obsegu 1 ure hodá najmanj 40 otrok, ki imajo do bližnje šole več kot ½ milje. (1 milja = 7.586 km.)

§ 2. Kjer so v tem obsegu lokalne razmere, da periodično nastajajo take, da večkrat ali dalj časa obtežujejo otrokom šolski obisk, je nastaviti na primernem kraju ekspozituro, vsaj za neugodni čas ali v posebnem slučaju odrediti, da prihaja poučevati podučitelj vsaj tri dni na teden v dotični kraj. Ekspozitura je del one šole, na kateri je nastavljen podučitelj.

§ 3. Kakor hitro dovoljujejo sredstva onega, ki je dolžan ustanoviti in vzdrževati to šolo, je ekspozituro izpremeniti v samostojno šolo.

Tu so določila, na podlagi katerih se ima ustanavljati nove ljudske šole. Torej je razvidno, da mora biti petletno povprečno šte-

vilo šoloobveznih otrok 40. Razvidno je, da ne sme biti v bližini uro hodá nobene šole, ki bi jo ti otroci bili dolžni obiskovati, ali pa morajo biti take razmere, da dalje časa v letu ne morejo obiskovati dotične šole.

Nastane vprašanje, kdo naj zahteva ustanovitev nove šole?

Zahtevati šolo imajo pravico oni starši, ki imajo za šolo godne otroke. Oni vložijo prošnjo, oni jo podpišejo in oni dokažejo, da znaša petletna povprečnica šoloobveznih otrok 40. Proti temu se mnogokrat greši. Že pred 10 leti je prosila neka občina po poslancu za ustanovitev šole, a še danes ni niti odgovora na to prošnjo. Ako bi se pritožil poslanec zaradi tega, mu lakonično povedo, da on ni opravičen za to.* Torej prošnjo naj podpišejo očetje ali njih namestniki tačas šoloobveznih otrok. Prošnjo je najbolje, da se jo pošlje okrajnemu šol. svetu, ki jo pošlje s svojim poročilom deželnemu šol. svetu. Ta mora razpravljati o nji in staviti deželnemu odboru predlog, da se ustanovi šola, se razume, če so v zakonu zahtevane razmere.

§ 7. prej navedenega dež. zakona določuje, da se mora določiti komisijsko vse okolnosti za ustanovitev šole. K tej komisiji je povabiti vse interesirane, če je treba tudi na lice mesta. Deželni odbor nikdar ne zamudi, da bi ne poslal k tej komisiji takšnega pooblaščenca, ki na vsak način izkuša vloviti starše k temu, da dovolijo, da se bo na slovanski šoli poučevala italijanščina vsaj kot predmet. Starši, bodite previdni! Komisijski zapisnik je podlaga vsemu daljnjemu postopanju zaradi ustanovitve šole in če ste se količkar vdali, je to gotovo v zapisniku in gotovo se bo zahtevalo od vaših otrok, da tratijo čas z italijanščino na škodo drugim predmetom. Zastopnik dežel. odbora nima nič vprašati glede učnih predmetov in tudi ne glede jezika. Glede tega določuje § 6. držav. zakona z dne 14. maja 1869, da ima določiti v zakoniti meji deželna šol. oblast, a

*) Kakor na Kranjskem!

Uredn.

šolsk. in učni red z dne 29. septembra 1905 v § 2: „Ako bi bilo v posameznih primerih potrebno izdati posebno določbo o učenem jeziku in o pouku v kakem drugem deželnem jeziku po § 6. držav. zakona o ljudskih šolah, se morajo poprej poizvedeti vse okolnosti, ki pridejo v poštev in povprašati vsi, ki vzdržujejo šolo, zlasti zastopniki docela ali deloma v šolanih občin, šolskega okraja in dežele.“ Iz tega je razvidno, da nima nič povpraševati zastopnik deželnega odbora in naj povedo interesenti. Ako se je pokazalo pri komisijskem pregledu, da je šola res potrebna, ustanoviti se mora, razume se, da je dolžna občina priskrbeti potrebno poslopje in šolsko opravo.

Ne moremo si kaj, da bi ne opomnili, da izkuša deželni odbor zmanjšati število šoloobveznih otrok s tem, da gleda, kateri otroci imajo domovno pravico v dotični občini, a druge vse odšteje. Tudi ta izgovor dežel. odbora je piškav, ker § 10. dež. zakona z dne 30. marca 1870, št. 20, določa, da se mora zagotoviti pouk vsem v šolskem okolišu bivaječim otrokom. Torej tu ne odločuje domovništvo.

Če se po teh določitih postopa, bo gotovo deželni odbor iskal še drugih ovinkov, da bi se ognil ustanovitvi, a če so šolske oblasti le količkar pravične, mu jih morajo same zavrniti, a če tega ni, da se vsaj držav. poslanec gotovo podlago, da lahko vprašajo ministra za bogočastje in uk, zakaj ne skrbi, da se vrši deželne in državne šolske zakone tudi v Istri, ker drugače je brezpomemben oni člen vsakega šol. zakona, ki pravi: „Mojemu ministru za bogočastje in uk je naročena izvršitev tega zakona.“

Na ta način je mogoče, da se izsili ustanovitev enorazrednice ali ekspoziture. Zadovoljiti se je, ako je le slednja, ker se deželni odbor izgovarja o pomanjkanju denarja. § 3. prej navedenega zakona določuje, da se ima razširiti tako šolo v samostojno, kakor hitro dovoljujejo sredstva onega, ki je dolžan vzdr-

LISTEK.

† Anton Mažgón.

Ni bil sicer učitelj, a bil je na tem, da bi bil vstopil v ta nesrečni stan... Ostal je vendar do konca svojih dni prijatelj učiteljstva in šole... Bil je, rekel bi, rojen — žurnalista. Midva sva bila sošolca, in v 3. gimnazijalki v Gorici sva sedela skupaj v klopi... Bila sva prijatelja, sorodni si duši... Dočim sem jaz takrat že „pisateljval“, je on pošiljal opoprane dopise v politiške liste... Živ krst ni vedel kdo je oče tem dopisom. Kakor rečeno: rojen žurnalista.

Kasneje sva vstopila z Mažgónom v preporandijo v Gorici. Dovršil je tu dva tečaja. Potem je moral zapustiti zavod, kot žrtev neke intrige... Vstopil je kot prostovoljec k vojakom, z odliko dovršil kadetno šolo in postal častniški namestnik. A tudi kot vojaku mu ni bila sreča mila. Moral je ostaviti ta stan in se je posvetil povsem žurnalistiki.

Zapleten je bil v afero, da ga je iskala oblast. Tedaj sem jaz služboval v Begunjah pri Cerknici. — Nekega popoldne sem sedel

pri klavirju ter „fantaziral“. Nekdo potrka na vrata in — Anton Mažgón vstopi. „Drugega te ne prosim“, je dejal bled in s trepetočim glasom, „kakor daj mi jesti in piti, zakaj že dva dni nisem okusil nič gorkega!“ —

Takoj sem poklical svojo soprogo, ki je narezala gnjati in sira ter postavila na mizo liter rebule. Potem je ulovila tolstega petelina in ga pripravila.

In tedaj sva z Mažgónom govorila veliko veliko... In solze so nama lile iz oči... „Moj Bog!“, sem vzkliknil, „kako je škoda zate, ki si tak talent. Ti bi bil zdaj lahko nadporočnik ali celo stotnik!“ — „Kaj, stotnik?“ — Tudi major,“ je odgovoril ponosno. „Ali usoda, usoda, sovražna mi usoda, dragi Janko!“ Tako je jadikoval in pomolčala sva oba v nemem ganotju...

In potem sem ga spremil po stranskih potih na Rakek na postajo. Ganjen se je poslovil od mene rekoč: „Z Bogom, Janko! Do vidova v boljših razmerah!“ — A nisva se videla več! Zdaj pa mi je došla žalostna vest, da je umrl nagle smrti, padši po stopnicah v neki gostilnici v Gorici. Ob padcu mu je počila lobanja in umrl je v malo večer, ne da bi se zavedel...

Mažgón je bil mojih let. Bil je jako nadarjen človek. Govoril in pisal je slovenski, laški, hrvaški, nemški in francoski. A njegova „najmočnejša“ stran je bila nemščina in nemška literatura. Pač je v tem jeziku največ bral. Bil je sotrudnik več nemških časnikov, nekaj časa tudi sourednik „Triester Zeitung“, a naposled tudi dopisnik „Edinosti“. — Obenem je bil tudi tajnik podgorskega grofa Attensa.

Mažgón se je kot kadet udeležil okupacije Bosne l. 1878. Tu se je tako hrabro nosil, da je s svojim pogumom rešil Banjaluko, streljaje z enim topom na Turke, razrušivši jim neko kulo, ki so se v nji bili vgnezdili.

Vzlic tej dokazani hrabrosti ni Mažgón dosegel nikakega priznanja, kar ga je močno bolelo...

Mažgón je bil rodom iz Čerknega na Tolminskem. Zavedal se je vedno svoje narodnosti ter je bil odločen narodnjak. Imel je burno življenje za seboj in bridko je moral čutiti, kako resnične so besede S. Jenkove:

Gorje, ki zatajiti
prisiljen voljo in sreč,
bedakom posoditi
čas mora, glavo in roke...

Čast njegovemu spominu! Have anima candida! Janko Leban.

Et meminisse juvat.

Naznanili ste že v svojem listu, da je naučno ministrstvo nakupilo Janko Lebanovega „Čehovina“ za slovanske ljudske šole na Kranjskem. Prav je, da se je možu dalo priznanje, dasi je to priznanje prav skromno in mu je došlo dokaj kasno. Ob tej priliki bo Tovariševe čitatelje gotovo zanimalo nekaj črtic e Lebanovega Čehovinu. Leta 1895. je Janko Leban priobčil nemško knjižico „Andreas Freiherr von Čehovin, k. k. Artillerie-Hauptmann. Ein österreichischer Held“. Knjiga je obudila po vsej Avstriji veliko pozornost. Vsi avstrijski nemški listi so jo pohvalno omenjali. Nadvojvoda Ludovik Viktor je naročil 20 krasno vezanih izvodov, minister Gautsch je po svojem tajniku pisal pisatelju itd. Veteransko društvo v Gorici pa je Lebanu poslalo priznavalno pismo. Posebno pohvalno je poročal o „Čehovinu“ dunajski vojaški list „Die Vedette“, ki mu je posvetil dne 5. januarja 1896. kar cel felton z naslovom: „Aus der Kriegsgeschichte: Die höchsten Auszeichnungen für Tapferkeit.“ Članek završuje s temi besedami: „Die dem Andenken des Helden gewidmete Publikation

ževati šolo. Istrskemu deželnemu odboru lahko dokažemo, da mu dovoljujejo sredstva, ker jih ima toliko, da lahko vzdržuje šole in zavode, ki jih ni dolžan vzdrževati in da lahko podpira „Lego nazionale“. Torej sredstev je na razpolago in deželni odbor mora skrbeti za ono, zakar je obvezan skrbeti.

Prigodi se, da se ustanovi le enorazrednica, akoravno je še več kot 100 otrok. Tudi to naj nas ne straši, ker šola se bo po preteku treh let morala razširiti v dvorazrednico ali večrazrednico, kakaj § 11. državnega zakona z dne 2. maja 1883 se glasi:

„Število učiteljev v vsaki šoli se ravna po številu učencev.

Ako bo tri leta zapored v kateri šoli povprek vzemši pri celodnevem poučevanju po 80 učencev, se mora brezpogojno poskrbeti še za drugega učitelja in tako za tretjega, če to število naraste na 160 ter je treba po tem razmerju še dalje pomnoževati število učiteljev. Pri poldnevem poučevanju je računati po 100 učencev na enega učitelja.“

Iz tega je razvidno, da je treba dokazati, da je pri poldnevem obisku v šoli nad 100 otrok, a pri celodnevem nad 80. Kdo bo to dokazal? Pri tem ni potreba, da se starši trudijo, ker dolžnost je, da vodstvo šole to dokaže. Vodstvo predloži okrajnemu šol. svetu zadnje tri „Razrednice“, na podlagi katerih dokaže z izkazom, da je bilo v zadnjem triletju po § 11. zahtevano število otrok. V izkazu je odšteti, če so bili slučajno kateri otroci o pričetku šol. leta stari čez 12. leto ali manj kot po 6 let in če potem znaša povprečnica v navedenem paragrafu določeno število, razširi šolo deželni šol. svet. Deželni odbor ima pravico rekurirati proti sklepu deželnega šol. sveta v dobi 60 dni. Nekaj časa sem ni deželni odbor rekuriral proti razširitvam, pri eni šoli se je celo odpovedal tej pravici, a zadnji čas je prišel zopet strašiti z rekurzi. Da se mu ne da povoda k temu, pazite voditelji, da so vse „Razrednice“ natančne, pri nobenem otroku naj ne pomanjkuje časa rojstva. Mnogi učitelji imajo navado, da ne pišejo rojstvenih letnih števil pri vsakem otroku, ker pride po več otrok, rojenih istega leta, napišejo le vejice. Prigodilo se je, da so se vejice malo poznale in deželni odbor je odštel tega otroka, češ, da se ne ve, katerega leta je rojen. V mnogo „Razrednicah“ se dobi vpisane otroke, ki imajo opazko, da niso klasifikovani zaradi bolezni. Tudi te odšteje deželni odbor. Zato pa naj ne bo v „Razrednici“ neklasifikovanih otrok, ker če je otrok bolan isti čas, ko se reduje, ga mora učitelj vendar poznati toliko, da mu lahko reče vpiše. V slučaju, da je otrok bolan celo četrtletje, naj se mu vpiše reče, ki jih je imel prejšnje četrtletje. Tako bo izpodbita prilika dežel. odboru, da zavlačuje razširitev z brezpotrebimi rekurzi. Tovariši in tovarišice, bodite natančni, ker se je že prigodilo, da je dežel. odbor v svojem rekurzu namigaval, kakor da bi ne bile šolske oblasti pravično štele otrok in to le zaradi tega, ker so bile „Razrednice“ pomanjkljive.

Dolžnost učiteljstva je, da pomaga narodu v vsakem oziru, a še posebna dolžnost mu je, da mu pomaga na šolskem polju, ker dokler ne bo narod dovolj izobražen, bo vedno zaostajal za drugimi. Zato naj ima učiteljstvo

šolske spise vedno v takem redu, da lahko dokaže vsak čas, koliko otrok je dolžno obiskovati šolo, koliko jo obiskuje itd.

Pri razširitvi šole nastanejo le premnogokrat ovire zaradi šolskih prostorov. Ko je dobila občina enorazrednico, je stavila za to poslopje. Oblastni je so načrte potrdile brez ozira na to, da določuje 3. toč. § 3. ministrske naredbi z dne 9. junija 1873: „Za prihodnost naj se skrbi, da bo mogoče k poslopju prizidati.“ Ko se stavi šolsko poslopje, ima šola že toliko otrok, da pomanjkuje le malo število za razširitev. V malo letih se šola razširi za en razred in zdaj so križi in težave. Poslopje je tako stavljeno, da je treba mnogo podirati in mnogo zidati, preden se uredi prostor še za novi razred. Zaraditega naraščajo ogromni stroški in nasprotniki šole, med katerimi ne manjka onih v črnih sukajah, imajo lepo prilžnost, da lahko ščurajo narod proti šoli, češ, šola ga je pojedla, teh stroškov ni bilo pod konkordatom itd. Torej tudi ob stavljanju šol. poslopij naj učiteljstvo pazi, naj s svojim svetom pomaga, a pri tem naj se sklicuje na navedeno ministrsko naredbo, zato mora vsaka učiteljska oseba dobro poznati to naredbo.

Na ta način bo mogoče izsiliti nekaj prepotrebnih slovanskih ljudskih šol. Nadejali smo se, da bo bolje po novem deželnem redu, saj je celo neki deželni poslanec trdil ob posvetovanju o tem, da bo na podlagi novega deželnega reda izsilil potrebno število slovanskih ljudskih šol. Mi mu tega ne zamerimo, ker ni mogel vedeti, da bo vlada pustila dalje gospodariti stari deželni odbor, ker ravno ona je silila v kompromis in mislilo se je, da bo skrbela, da se vrši, kar je bilo določeno s kompromisom.

Pri vseh žalostnih razmerah pozivljamo slovansko učiteljstvo v Istri, naj ne kloni duhom; naj vztrajno deluje in nikdar naj ne opusti prilike narodu bistriliti duha. Povsod naj je delavno, povsod čuječe in neutrudno. Enako priporočamo tudi slovanskim deželnim in državnim poslancem in drugim rodoljubom. In pride čas, ko bo zasijala boljša bodočnost slovanskemu šolstvu v Istri in s tem slovanskemu narodu. V to nam pomagaj neutrudnost junaška! —

Pravila

„Zveze slovenskih izobraževalnih društev v Ljubljani“.

I.

Ime in sedež.

§ 1. Društvo se imenuje „Zveza slovenskih izobraževalnih društev v Ljubljani“ in razteza svoj delokrog po vojvodini Kranjski. Njega sedež je v Ljubljani.

II.

Namen društva je:

§ 2. jačiti Slovence z izobrazbo duševno in gospodarsko, krepiti njihovo narodno samozavest;

§ 3. biti središče slovenskih izobraževalnih društev ter jih podpirati gmotno in duševno.

III.

Sredstva.

§ 4. Društvo dosega svoj namen s sledečimi sredstvi:

- a) s knjižnicami, čitalnicami, bralnimi in izobraževalnimi društvi sploh,
- b) s centralno knjižnico, ki naj na podlagi enotnega kataloga vseh „Zvez“ pripada-jočih knjižnic organizuje izposojevanje in menjavo knjig, eventualno celih knjižnic,
- c) s tem, da posreduje za svoje člane pri nakupovanju knjig, časopisov, knjižničnega, čitalničnega in drugega inventarja,
- d) s tem, da ustanovi in vodi arhiv gledaliških iger in pomaga svojim članom pri prirejanju gledaliških predstav s preskrbovanjem igralskih močij, režiserjev, s posredovanjem glede gledališkega inventarja (igralskih oblek, kulis itd.)
- e) s predavanji in razgovori o vseh strokah človeškega znanja z javnimi in društvenimi shodi, poučnimi izleti, slavnostmi, razstavami, analfabetskimi in drugimi poučnimi tečaji, peticijami,
- f) z izdajanjem in širjenjem časopisov, okrožnic in drugih publikacij,
- g) s tem, da vpliva na korporacije in na javnost sploh, da podpira ljudsko-izobraževalna stremjenja,
- h) s petjem, glasbo, predstavami in zabavami sploh, z društvenimi znaki,
- i) s tem, da nadzira „Zvezi“ pripadajoča društva pri njih poslovanju,
- j) s tem, da ustanavlja nova slovenska izobraževalna društva, osobito v kulturno najbolj zapuščenih krajih,
- k) s tem, da uporablja vsa zakonito dovoljena sredstva v dosego društvenega namena.

§ 5. Društvena gmotna sredstva so:

1. Ustanovnine,
2. članarina,
3. prostovoljni doneski,
4. prispevki za uporabo „Zvezinega“ inventarja,
5. prebitki „Zvezinih“ prireditiv.

Visokost članarine in način vplačevanja določa občni zbor.

IV.

Članstvo.

§ 6. Člani so:

1. ustanovni, 2. častni, 3. redni in 4. podporni.

§ 7. Ustanovnik je vsakdo, katerega sprejme Zvezni odbor in ki plača enkrat za vselej vsaj 50 K v Zvezine namene. Ustanovniki imajo iste pravice na občnem zboru kot odposlanci Zvezinih društev ter so prosti vstopnine pri Zvezinih prireditvah.

§ 8. Častne člane imenuje občni zbor za posebne zasluge, ki so si jih pridobili z delovanjem v dosego društvenega namena.

§ 9. Redni člani morejo biti le slovenska izobraževalna (bralna, čitalnice, knjižnice itd.) društva, ki so se priglasila pri Zvezinem odboru in jih je le-ta sprejel.

§ 10. Redni član prestane biti društvo:

1. če na način, veljaven po njegovih pravilih, sklene izstop iz „Zveze“ in to pisмено naznani Zvezinemu odboru; vendar mora v tem slučaju še plačati članske prispevke za tekoče leto;
2. če vkljub trikratnemu opominu skozi celo leto ne plača rednega prispevka „Zvezi“;

3. če se po odobrovem sklepu izključi iz Zveze. Izključitev stopi takoj v veljavo. Izključeno društvo pa se sme prizvati pri prihodnjem občnem zboru, ki odloči definitivno.

§ 11. Podporni član more biti vsakdo, ki plačuje redno prispevke, določene od občnega zbora.

V.

Pravice in dolžnosti rednih članov.

§ 12. Vsako Zvezi pripadajoče društvo ima pravico biti deležno vseh koristi Zvezinega delovanja in se udeleževati po svojih pooblaščenih Zvezinih občnih zbora s posvetovalno in glasovalno (aktivno in pasivno) volilno pravico.

§ 13. Dolžnost Zvezi pripadajočih društev je vobče pospeševati po svojih močeh v § 2. označeni društveni namen, zlasti pa:

- a) redno plačevati določene prispevke,
- b) pošiljati Zvezi poročila o svojem delovanju ob določenem času,
- c) izvrševati navedbe Zvezinega odbora in vodstva.

VI.

Zvezina uprava.

§ 14. Zvezine zadeve upravlja: občni zbor, Zvezini odbor, vodstvo in nadzorstvo.

VII.

Občni zbor.

§ 15. Občni zbor tvorijo poleg ustanovnikov odposlanci Zvezi pripadajočih društev, od katerih ima vsako pravico poslati za vsakih 50 svojih članov po 3 zastopnike. Prebitki nad 25 se štejejo za celih 50. Društvo, ki ima manj nego 50 članov, odpošlje tudi 3 zastopnike. Stvar društev je, kako volijo te zastopnike; le-ti pa se morajo izkazati z legitimacijo, poverjeno z društvenim podpisom.

§ 16. Redni občni zbor skliče Zvezin odbor oziroma vodstvo v prvi polovici vsakega leta. Izredni občni zbor skliče odbor oziroma vodstvo v slučaju potrebe, mora pa ga sklicati, če to zahteva tretjina v Zvezi stoečih društev.

Občni zbor se mora sklicati vsaj 14 dni poprej in je naznaniti dnevni red društvom. — Pristop k občnemu zboru imajo vsi člani v Zvezi stoečih društev; vendar pa imajo le-ti kakor tudi podporni člani Zveze samo pasivno volilno pravico in pa pravico udeleževati se s posvetovalnim glasom razprav. — Občni zbor je sklepčen, če je zastopana na njem ena petina vseh v Zvezi stoečih društev. Odločuje in voli z nadpolovično večino. Pri enakosti glasov odločuje predsedujoči, pri volitvah pa žreb. Vsak zastopnik ima le en glas.

V slučaju, da občni zbor ni ob določenem času sklepčen, se mora vršiti eno uro pozneje z istim dnevnim redom drug občni zbor, ki sklepa ne glede na število udeležencev. — Volitve se vrše z glasovnicami ali z vsklikom. Zadnji način je nedopusten, če mu je proti 5 zastopnikov.

§ 17. Občnemu zboru je pridržana zlasti pravica:

- a) voliti predsednika,
- b) voliti 5 odbornikov izmed članov sploh,
- c) potrditi odbornike imenovane od društev,

Dalje v prilogi.

Leban's schildert denselben als Soldat, als Mensch, als Sohn und Christ, viel hübsche Züge aus seinem Leben erzählend. Sie berichtet über die Auszeichnungen, mit welchen Sn. Majestät, unser allergnädigster Kriegsherr bei wiederholten Anlässen den Tapfern beglückte und schildert einfach, aber ergreifend dessen frühes Ende. Das kleine Buch ist gut geschrieben, sehr geeignet, die Jugend zu begeistern und verdient die erste Beachtung aller Schulfreunde und Patrioten, insbesondere Jener, welche berufen sind, in der militärischen Jugend die Krieger tugenden zu pflegen und fördern.“

Glavna namera Lebanova je bila, da bi se Čehovin v postavil spomenik ali mu vzdala v njegovem rojstnem kraju (v Brancu) vsaj spominska plošča. Da bi se ta ideja obistinila, se je dela poprijel z vso vmeno laški mestni učitelj in domobranski stotnik Anton Jakob v Gorici. Stvar se je posrečila. Čehovinov rojak, dr. Makso Fabiani, je napravil načrt za spomenik, ki je stal 5000 K in se je slovesno odkril 14. avgusta 1898. l. v Brancu na Primorskem.

Tega leta je Janko Leban izdal po družbi sv. Cirila in Metoda slovensko knjižico

z naslovom: Andrej baron Čehovin, slavni junak slovenski, ki v njej v besedi in v sliki opisuje Čehovinova junaška dela ter kako se je Čehovin od vojaka-prostaka pospel do stotnika-barona.

Na zadnji strani te knjižice vabi Leban na Čehovinovo slavnost, piše: „Slavnost odkritja Čehovinovega spomenika se bode vršila v proslavo cesarjeve šestdesetletnice, in sicer 14. avgusta 1908. leta, tri dni pred rojstnim dnevom cesarjevim. Gotovo bo to lepa slavnost! Pred Rokčevo (t. j. Čehovinovo) hišo se bo bliskalo tega dne mnogo svetlih uniform (oblek). Nadejati se je, da k tej slavnosti privre vse, kar čuti še kaj narodnega ponosa v srcu.“

Toda Janko Leban je doživel grozno razočaranje! V tem oziru je pisal „Slovenski Narod“ z dne 25. avgusta 1908: Po Čehovinovi slavnosti. Primorski listi se bavijo jako obširno s slavnostjo odkritja Čehovinovega spomenika, kateri so razni oficijozni krogi s pomočjo načelnika goriških veterancev, Jakobija, nadedi popolnoma nemško lice. Tudi mi smo dobili prav zanimive podatke o tej slavnosti, podatke, ki pričajo, da so aranžerji nalašč odpravili od slavnosti slovenski življ. Sedaj pa so listi spravili v javnost še druge

stvari. Tako poročajo, da na slavnost ni bil vabljen g. Janko Leban, čigar nemška knjižica o Čehovinu je tega slovenskega junaka otela pozabi in čigar slovenska knjižica je med slovenskimi rojaki oživila spomin na Čehovina. Da ni g. Janko Leban spisal teh knjižic, za kateri je z velikim trudom nabral gradivo, bi g. Jakob nikdar ne prišlo na misel, zavzeti se za stvar, Gospod Jakob pa je hotel imeti vso zaslugo zase in zato je od slavnosti odrival vse tiste, ki imajo za Čehovina tudi kaj zasluge. Najlepše pa je, da so orožniki na slavnosti zaplenili vse izvoze Lebanove knjižice, pisane v avstrijsko-patrijotičnem duhu in tudi nalašč za to slavnost narejene, jako elegantne razglednice. To najbolj svedoči, kako sovražno so postopali gospodje, ki so se polastili vodstva slavnosti, proti vsemu, kar je slovenskega.“ —

Baje se je konfiskacija zgodila, ker prodaja ni bila naznanjena na merodajno mesto. Toda okrajni glavar, ki je takrat med povabljeni sedel pri obedu, je „milostno dovolil“, da se smejo prodajati konfiscirane tiskovine.

In konec koncev? Danes je Anton Jakob oboževan učitelj na laški mestni deški šoli v Gorici in menda že domobranski major, odlikovan z viteškim križcem

Franc-Jožefovega reda. Janka Leban a pa so šolski birokratje šikanirali do krvi ter ga končno pognali v majhno vasico na Gorenjsko, kjer vbija malčkom abecedo v glavo ter izprehajajo se s povešeno in sivo glavo ob Sori, premišljuje pravičnost tega sveta. . .

A kljub temu je mož še enkrat hotel poizkusiti svojo srečo s Čehovinom. Naprosil je odličnega slovenskega državnega poslanca, da bi mu v državnem zboru izposloval kaj podpore, da bi Čehovina izdal v drugem pomnoženem natisku v besedi in sliki; zakaj nameraval je priobčiti tudi opis Čehovinove slavnosti in več stvari, ki jih je kasneje zvedel o Čehovinu. To se mu je zdelo kaj primerno za — cesarjev jubilej.

Dotični poslanec pa je izročil Lebanovo prošnjo poslancu-domačinu, ki pa je Lebanu kmalu nato odgovoril: „Kernisem ničesar dosegel, Vam vračam knjižico in pisma“. — Transeat!

Tako je torej z Lebanovim „Čehovinom“ in res božje čudo je, da je naučno ministrstvo sedaj naročilo nekaj iztiskov za slovenske šole na Kranjskem. . .